

ПРАВОВИЙ СТАТУС І ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ПОМІЧНИКА НАРОДНОГО ДЕПУТАТА УКРАЇНИ

LEGAL STATUS AND ORGANIZATIONAL ASPECT OF THE ASSISTANCE OF THE ASSISTANT PEOPLE'S DEPUTY OF UKRAINE

Припутень Д.С., д. ю. н., професор,
професор кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Ковіненко О.О., здобувач вищої освіти II курсу

*Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових засад здійснення своїх повноважень помічником-консультантом народного депутата в Україні, правовому регулюванню його діяльності. Розглянуто актуальні зміни, чинного законодавства, що визначає адміністративно-правовий статус помічника-консультанта народного депутата України. Розглянуто актуальні питання вдосконалення функціонування органів державного апарату, кадрового добору осіб, які здійснюють діяльність щодо управління державними справами та допоміжного персоналу таких осіб. Акцентуємо, що форма представницької демократії відіграє суттєве значення у створенні механізму взаємодії між законодавчою, виконавчою та судовою владою. Тому, питання вдосконалення та чіткого визначення статусу помічника народного депутата потребує детального дослідження. На сьогодні в Україні здійснюється масштабне реформування усіх сфер життя суспільства. Природньо, що активними учасниками цього процесу є, насамперед, народні депутати України – повноважні представники народу України у Верховній Раді України, що покликані виражати і захищати суспільні інтереси та інтереси своїх виборців, брати активну участь у здійсненні законодавчої та контрольної функцій українського парламенту. Зважаючи на це, наукове осмислення системи комунікації парламенту та суспільства, зокрема й проблем реалізації права народних депутатів України на представництво та захист інтересів своїх виборців, набуває особливої актуальності. У статті розглянуто проблемні питання реалізації народними депутатами України права на захист інтересів своїх виборців. Обґрунтовано, що звернення до органів державної влади (у тому числі й судових органів та установ) з приводу захисту законних прав та інтересів виборців є не лише правом народних депутатів, але і їх обов'язком.

Ключові слова: діяльність помічника депутата, правовий статус, помічник депутата на громадських засадах, штатний помічник депутата.

The article is devoted to the study of the theoretical and legal basis for the exercise of his powers as an assistant-consultant of the People's Deputy in Ukraine, the legal regulation of his activities. Current changes in the current legislation, which determines the administrative and legal status of the assistant-consultant of the People's Deputy of Ukraine, are considered. Topical issues of improving the functioning of the state apparatus, staffing of persons engaged in the management of public affairs and support staff of such persons are considered. We emphasize that the form of representative democracy plays an essential role in creating a mechanism of interaction between the legislature, the executive and the judiciary. Therefore, the issue of improving and clearly defining the status of the People's Deputy's assistant needs detailed research. Today, large-scale reform of all spheres of social life is being carried out in Ukraine. It is natural that active participants in this process are, first of all, people's deputies of Ukraine – authorized representatives of the people of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, who are called to express and protect public interests and the interests of their voters, to take an active part in the implementation of legislative and control functions of the Ukrainian parliament. Taking this into account, the scientific understanding of the communication system of the parliament and society, in particular, the problems of implementing the right of people's deputies of Ukraine to represent and protect the interests of their constituents, becomes especially relevant. The article examines the problematic issues of people's deputies of Ukraine exercising the right to protect the interests of their constituents. It is substantiated that addressing the state authorities (including judicial bodies and institutions) regarding the protection of the legal rights and interests of voters is not only the right of people's deputies, but also their duty.

Key words: activity of the deputy's assistant, legal status, deputy's assistant on a voluntary basis, staff deputy's assistant.

Постановка проблеми. Нині Україна гідно йде за напрямком ефективного розвитку простору для ефективної реалізації амбіційних ініціатив своїх молодих людей. У багатьох регіонах України сьогодні запроваджена діяльність д різних форм органів молодіжного самоврядування: молодіжних рад при обласних адміністраціях, міському голові чи при міській раді, молодіжних центрів, медіацентрів, шкільного парламенту та рад старшокласників, студентських рад вищих навчальних закладів, де беруть участь і вчать нести відповідальність за обіцянки та вчинки, після чого звітуватися за виконану роботу, всі бажаючі здобувачі фахової вищої та спеціальної передвищої освіти, а також громадських, благодійних та волонтерських організацій. За участю подібних молодіжних структурах найчастіше йде вироблення чіткої громадянської позиції, знання своїх прав, свобод і обов'язків перед державою як людини та громадянина, покращення навичок лідера та вміння злагоджено працювати в команді. Ці якості конче необхідні для вдалого працевлаштування в майбутньому.

Метою даної статті є розкриття уявлення про місце посади помічника-консультанта народного депутата в сис-

темі Апарату Верховної Ради України, аналіз правового статусу особи, яка її може обіймати.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В сучасній українській доктрині знаходять своє відображення наукові праці, які стосуються або переважно правового режиму державної служби, або правового статусу народного депутата України. Окремим аспектам досліджуваної теми приділялась увага у працях Ю. І. Лебедіна, І. П. Лаврінчук, Р. Сергєєва. Окрім вищезазначених вчених, питання правового статусу помічника-консультанта народного депутата України досліджували й інші вчені-правники: В. Авер'янов, О. Александров, С. Алфьоров, Н. Армаш, М. Баймуратов, К. Баранцева, В. Басс, В. Бевзенко, Ю. Битяк, Т. Білозерська, Н. Богданова, А. Бородін, М. Бояринцева, С. Ващенко, В. Волик, В. Галунько, Ю. Гаруст, Є. Гетьман, М. Горбач, В. Гошовський, А. Григоренко, Н. Григоруку, Ю. Гридасов, І. Грицяк, Н. Грушанська, М. Гурковський, Д. Данилюк, І. Діткевич, О. Джафарова, М. Долгополов, О. Дробот, О. Дрозд, О. Єшук, Д. Журавльов, Т. Журенок, Н. Ільєва, В. Кириченко, О. Кібенко, В. Коваленко, В. Ковальська, А. Ковальчук, А. Кожевников, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк,

В. Корельський, М. Костів, Т. Кравцова, О. Кулешов. Проте комплексний підхід до наукових доробок цю посаду посади помічника консультанта народного депутата та його правового статусу наразі відсутній. Недостатнє теоретичне розроблення предмету дослідження, внесення змін до чинного законодавства, що визначає адміністративно-правовий статус помічника-консультанта, зумовили необхідність і доцільність проведення даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Громадська та волонтерська діяльності мотивують молодь у надзвичайний світ активістів і значно мотивують продовжувати шлях саморозвитку та вдосконалення через швидке будівництво політичної кар'єри.

Першим цільовим кроком на омріяному шляху до державного діяча може стати влаштування на роботу помічником депутата. Більше того, обіймати цю посаду, окрім перспективних представників юнацтва, можуть і люди доросліше, за власним бажанням, мотивами та переконаннями.

Інститут молоді та спорту, разом з інститутом відкритої політики громадськості, закликає молодих спеціалістів, задля впевненого крокування шляхом до державного діяча, для початку випробувати себе в діяльності помічників депутатів чи то селищних, сільських, чи то міських, обласних рад, а, за можливості – Верховної Ради України. Таким дієвим способом особі надається найкраща змога розібратися в побудові механізму роботи владних установ парламентського типу, основних принципів впливу на владу, нюансах оформлення установчих документів, розподілі субсидії з бюджету, і ще тому подібне. При цьому, депутат, який оголошує про набір помічників, однаково добре зіграє на руку як здатність видавати новітні креативні ідеї та швидко їх втілювати від енергійного, вмотивованого, «новоспеченого», але не досить досвідченого працівника, так і унікальне стратегічне мислення, виважений серйозний підхід до планування, освіченість, підхід розмірковування і більший досвід за плечима людини старшого віку.

Щодо вимог до кандидатів, то помічником-консультантом народного депутата України, згідно з Положенням Верховної Ради України «Про внесення змін до Положення про помічника-консультанта народного депутата України та Постанови Верховної Ради України «Про фінансове забезпечення діяльності народних депутатів України» може бути лише громадянин України, який повинен мати середню спеціальну або вищу освіту та, за обов'язковою умовою, вільно володіти державною мовою [1] [2]. Також варто відділяти хто працює на постійній основі чи за сумісництвом з отриманням заробітної плати – так може працювати лише особа, яка має вищу освіту ступеня не нижче молодшого бакалавра або бакалавра.

Положеннями Закону України «Про статус народного депутата України» встановлюється порядок оплати праці помічника депутата: «Включно за рахунок та в межах загального фонду, встановленого народному депутату на відповідний рік для оплати праці його помічників-консультантів, народний депутат здійснює розподіл коштів для виплати помічникам-консультантам: заробітної плати, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, заробітної плати за час відпустки, матеріальної допомоги для оздоровлення під час надання щорічної основної відпустки, грошової компенсації, передбаченої статтею 24 Закону України «Про відпустки», за всі невикористані помічником-консультантом дні щорічної основної відпустки та додаткової відпустки [3] [4]. Зазначені виплати здійснюються Апаратом Верховної Ради України за поданнями народного депутата».

Згідно з Положенням про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України № 379/95-ВР від 13 жовтня 1995 року, народному депутату України дозволяється мати до тридцяти одного помічника-консультанта, які, у свою

чергу, можуть працювати за строковим трудовим договором (на постійній основі чи за сумісництвом) або на громадських засадах [5].

Як правило, помічникам делегуються задачі по вузьких профілях за дорученнями: написання текстів для публічних виступів депутата, ведення сторінок у соціальних мережах депутата (більше того, для цієї справи найчастіше знадобляється декілька помічників, принаймні двоє, один з яких опублікує дописи, а другий відповідає на коментарі та повідомлення підписаних читачів), прийом листів-звернень від громадян і направлення їх до відповідальних з питань, які задаються, органам для отримання відповіді, допомога у проведенні зустрічей з виборцями, особистого прийому виборців, підготовка щорічного чи щомісячного звіту для депутата, і так далі.

Отже, працевлаштовуючись помічником до депутата, чи не найперше, що треба зробити для того, щоб очікування від роботи співпали з реальністю, – детально дізнатися для виконання яких завдань відкрита вакансія [6].

Ще одним аспектом, що може вплинути на специфіку роботи помічника – комітет, до якого належить сам депутат. Звертаємося до Постанови Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети видання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29 серпня 2019 року. Там зазначено те, що Верховна Рада України дев'ятого скликання складається всього з 23 діючих комітетів і надається перелік їх назв, одними з таких є комітет з питань правоохоронної діяльності, комітет з питань свободи слова, комітет з питань транспорту та інфраструктури [7].

Тож, друге, що слід зробити майбутньому помічнику – визначитися депутату з якого комітету надати більшу перевагу, маючи вибір з двох чи більше.

Якщо ж ви не збираєтесь зупинитися на позиції бути «за кимось», фізично та інтелектуально виснажуватися з метою висвітлити чуже обличчя з гарного ракурсу, маєте бажання стати незалежною публічною особистістю, тоді потрібно завжди ретельно оброблювати інформацію про людей, з якими комунікуєте та, тим паче, співпрацюєте. Тому третій критерій, за яким обирати «свого» депутата – перегляд його біографії, аж до походження та членів сім'ї, перегляд рішень впродовж політичної кар'єри та загалом питань, за які проголосував «за» на сесійних засіданнях.

З першого погляду взагалі робота особистим помічником у будь-яких сферах може здатися не надто привабливою через залишення в тіні іншої людини, як було згадане вище, сприяння чужому успіху та в прямому сенсі «не належність собі». Проте все не так сіро. Як зазначає Андрій Пехогін, помічник народного депутата Віктора М'ялика, депутат Рівненської обласної ради з приводу особистого досвіду роботи позаштатним помічником нардепа: «Найбільша перевага професії для мене – можливість допомагати людям і бачити позитивний зворотний зв'язок. Це те, що загалом спонукало йти в громадську діяльність» [8].

Стосовно перевірки репутації нардепа, безпрограшним варіантом, у своїй більшості, виступає звернення уваги на те, як до народного обранця ставиться народ після виборів, чи впав, або залишився стабільним, чи навпаки піднявся відсоток довіри до нього.

В Україні працює Школа помічника народного депутата (далі ШПНД) – освітній проєкт з підготовки політичних кадрів, який заснований 2014 року. До навчання в Школі допускаються учні з вищою чи середньою спеціальною освітою, у яких є плани ставати політиками. Навчання в ШПНД платне, до нього входить тривале корисне консультування з HR-менеджером (прим. «human resources manager» [9]), поетапна допомога у складанні успішного резюме, і передбачається влаштування студентів, які більш успішно пройшли курси та зміло себе показати, на стажування до органів влади, зокрема до: Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Офісу

Президента України, Київської міської ради та міських рад в Україні [10].

Судячи з регламенту Верховної Ради України, до помічників-консультантів народних обранців немає багато офіційних вимог, разом з тим варто розуміти, які особисті якості шукають депутати, аби співпраця стала дійсно ефективною та перспективною [11].

Першочергово помічник має бути стресостійким, адже стресостійкість прирівнюється до здатності витримати всі навантаження та спонтанності, якщо ваш робочий день ненормований і до вас цілком можуть поступати телефонні дзвінки навіть вночі. З головних якостей іще виокремлюємо професійність у певній ніші, проактивність, знання діалогового діалекту, супервайзинг («supervisor» з англ. «доглядання», «здійснення контролю» [12]).

На думку практичного психолога зі спеціалізації будівництва відносин Людмили Царьової, важливими якостями людини, котра йде прямо політичними сходами, є цілеспрямованість, рішучість, креативність і надмірна працьовитість [13].

В інших європейських країнах, переважно на Заході Європи, ґрунтовно розроблене законодавство, регулює чинність помічників депутатів.

У Франції, за законодавством, депутат національної Асамблеї (тобто нижньої палати парламенту) може наймати не більше 8 помічників, укладаючи з ними відповідні контракти. При цьому помічник може працювати одразу на кількох парламентарів, хоча такою можливістю користуються зовсім одиниці. На сайті Національної асамблеї на особистих сторінках депутатів додатково публікуються імена їхніх помічників. На цьому ж сайті можна знайти декларації, де крім імен помічників, зберігається характеристика та функції кожного («юрист», «асистент», «контент-менеджер» і т. ін.) [14].

У країнах Балтії, які мають чимало спільного з Україною, так як раніше входили в склад Радянського Союзу. Схожості помічаються і в законодавстві з регулювання помічників депутатів.

Литовське законодавство чи не найкраще деталізує зобов'язання помічника-консультанта депутата та визначає точний набір вимог для отримання такої посади. Це

визначається статусом помічників-консультантів як державних службовців [15].

На сайті Сейму Литви надається інформація про секретарів-помічників кожного депутата. Діяльність помічників депутатів регулюється Статутом Сейму, зокрема статтею 16. Помічники мають асистувати у здійсненні парламентських процедур. При цьому законодавство дещо обмежує кількість помічників, які можуть отримувати перепустки на прохід до Сейму країни. На кожного депутата таких може бути не більше ніж три особи, або не більше 15 на одну фракцію [16].

В Польщі форма найму парламентарями помічників регулюється Законом «Про виконання мандату депутата і сенатора» 1996 року. Цей закон дає змогу депутатам ті сенаторам Сейму наймати помічників [17]. На сайті польського Сейму завантажені типові форми, які має заповнити кожен депутат або сенатор на працівників офісу депутата чи сенатора та особистих працівників. До форм вносять інформацію про місце роботи, доходи, зацікавлені сфери зайнятості протягом останніх трьох років [18]. Таким є досвід прозорого виконання обов'язків апарату помічників депутатів в зарубіжних країнах.

Висновки. Під час дослідження даної теми проведено аналіз етапів становлення законодавчих норм, які визначають компетенцію помічника консультанта народного депутата, зміст його повноважень, функцій тощо. Актуальним залишається питання розширення тлумачення змісту норм законодавства з метою їх конкретизації. Норми, якими визначається правовий статус помічника-консультанта народного депутата, зазнали певних змін з набуттям чинності нової редакції Закону України «Про державну службу», що зумовлено реформуванням органів державного управління в Україні. Наявність певних невідповідностей у нормативно-правовому регулюванні правового статусу помічника-консультанта народного депутата України ускладнює реалізацію ним своїх прав та обов'язків. А зміни, яких зазнало чинне законодавство, сприяють виникненню нових колізій у юридичній регламентації діяльності помічника-консультанта народного депутата України. Тому, на нашу думку, існує об'єктивна необхідність доопрацювання окремих положень чинного законодавства задля об'єктивного відображення реалій сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Верховної Ради України : Про фінансове забезпечення діяльності народних депутатів України від 01.01.2022. URL: [Про фінансове забезпечення... | від 07.12.2017 № 2240-VIII \(rada.gov.ua\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2240-VIII).
2. Положенням Верховної Ради України : Про внесення змін до Положення про помічника-консультанта народного депутата України від 03.12.2020. URL: [Про внесення змін до Положен... | від 03.12.2020 № 1062-IX \(rada.gov.ua\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-IX).
3. Про статус народного депутата України : Закон України від 17.11.1992. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020, № 10, ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>
4. Про відпустку : Закон України від 15.11.1996. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2019, № 26, ст. 106.
5. Про затвердження Положення про помічника-консультанта народного депутата України : Постанова Верховної Ради України від 13.10.1995. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1995, № 37, ст. 283. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379/95-вр#Text>
6. Тетяна Стебляк. Робота помічника народного депутата України: на що варто звернути увагу, щоб очікування від роботи стали реальністю? / Школа помічника народного депутата / URL: https://assistant-school.org.ua/blog_tetiana
7. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів : Постанова Верховної Ради *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 35, ст. 147) / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text>
8. Інтернет-ресурс «Happy Monday». Історії людей, які працюють особистими помічниками і кайфують від цього. 20.05.21 / URL: <https://happy monday.ua/lyudy-yaki-pratsuyut-osobystymy-pomichnykamy>
9. Інтернет-ресурс «Investopedia». What Is Human Resources (HR)? / URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/humanresources.asp>
10. Інна Бугай. Яким повинен бути помічник народного депутата? / URL: https://assistant-school.org.ua/blog_assistant
11. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2020, № 17, ст. 102.
12. Хто такий супервайзер? / 18.01.2021 / Роби Бізнес, Укр. URL: <https://xn--90aamhd6acpq0s.xn--j1amh/teoriya/khto-takyu-supervayzer/>
13. Як стати стресостійким? / 15.10.2020 / Київський молодіжний центр. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ONESW5FD0d4&t=146s>
14. Assemblée nationale. Les collaborateurs. Collaborateurs des députés / URL: <https://www2.assemblee-nationale.fr/qui/les-collaborateurs>
15. Nalyvaiko L., Chanysheva G., Kozin S. Remuneration Of Public Servants In The Federal Republic Of Germany. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 4 (5). P. 228–232.
16. Nalyvaiko L., Marchenko O., Ilkov V. Conceptualisation of the Phenomenon of Corruption: International Practices and Ukrainian Experience. *Economic Annals – XXI*. 2018. № 172 (7–8). P. 32–37.
17. Kondratiuk O., Fedchak I., Lepekha O., Senyk S., Marets B. War on crime: From passive behaviour of an undercover agent to active forms of covert influence on accomplices of criminal activities. *Philosophy, economics and law review*. 2021. Volume 1. № 2. P. 150–172.